

Вакуленко О. Ф. - заступник Голови
Національної поліції України - начальник
Головного слідчого управління

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Питання боротьби з корупцією є одним з найактуальніших, які стоять як перед правоохоронними органами, так і перед державою загалом, зокрема в контексті виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо євроінтеграції України у європейське суспільство.

Національна поліція є одним із органів державної влади, на який антикорупційним законодавством покладено обов'язок боротьби з проявами корупції в нашому суспільстві та забезпечення довіри населення.

Попри суттєві зміни в законодавстві, що відбулися останнім часом, створення нових органів зі значними повноваженнями в цьому напрямі (Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро), початку роботи системи електронного декларування доходів, корупція як явище посідає особливу позицію в нашому суспільстві.

Зважаючи на такий необхідний і водночас складний етап реформування Національної поліції, підрозділи відомства, які провадять боротьбу з корупцією, ще недостатньо активізували свої зусилля в цьому напрямі. Попри окремі позитивні результати, загалом стан викриття, досудового розслідування та оперативного супроводження кримінальних проваджень про корупційні злочини ще далекий від ідеального.

Так, за даними статистики¹, з більш ніж тисячі кримінальних корупційних правопорушень, досудове розслідування щодо яких здійснювали слідчі Національної поліції, протягом десяти місяців 2016 року, лише в 70 % обвинувальні акти скеровано до суду.

Також низькою є ефективність документування корупції в її організованих формах (за цей період лише 25 кримінальних правопорушень вчинені в складі організованих груп).

Попри це, прикладом належної роботи може слугувати розслідуване Головним слідчим управлінням Національної поліції кримінальне провадження за фатами організованої корумпованої злочинної діяльності вищого керівництва Українського центру оцінювання якості освіти за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 28, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 205, ч. 3 ст. 209, ч. 1 ст. 255, ч. 3 ст. 362, ст. збз, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 366 Кримінального

¹ Кримінальні провадження: перебувало в провадженні - 1003;
розпочато - 908; направлено до суду з обвинувальним актом - 714; закрито - 6; зупинено - 23; притягнуто до відповідальності осіб - 779; відсторонено від посади - 128 осіб; тримання під вартою - 41; виправлено - 10 осіб; набляпи

Кодексу (КК) України, обвинувальний акт у якому 27 липня 2016 року направлено до Печерського районного суду м. Києва.

Лише п'ята частина притягнутих до відповідальності є державними службовцями.

Ефективність боротьби з таким явищем, як «хабарництво» (протиправні дії, передбачені ст. 368-370 КК України), дорівнює 25 %¹. Здебільшого це зумовлено відсутністю можливості проведення належної дослідчої перевірки зазначених матеріалів, безпідставним і передчасним внесенням відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань на підставі рапортів про самостійне виявлення оперативними працівниками кримінальних правопорушень без будь-яких матеріалів, які б це підтверджували (без заведення оперативно-розшукових справ).

У цьому році зменшилась і кількість розпочатих кримінальних проваджень за фактами корупції, зокрема в таких корумпованих сферах приватизації, підприємствах оборонно-промислового та агропромислового комплексів, сфері транспорту.

Така ситуація здебільшого зумовлена не тільки поодинокими суб'єктивними чинниками, а й тривалим часом нормативного врегулювання і отримання повноважень оперативними підрозділами Національної поліції на проведення оперативних заходів.

Основними причинами цих недоліків є також «омолодження» кількісного, а отже, якісного особового складу слідчих підрозділів Національної поліції на місцях, зміна підпорядкування працівників захисту економіки Національної поліції по вертикалі і неможливості керівництва на місцях належним чином впливати на виконання вимог наказу Міністерства від 2012 року № 700 (про взаємодію слідчих та оперативних працівників).

Зазвичай корупція пов'язана з наявністю великих владних повноважень чи значними коштами^{1 2}.

Існують випадки, коли навіть ті факти корупції, які були задокументовані належним чином, досудове розслідування в яких проведено в повному обсязі, під час судового розгляду розпадаються, а винні особи отримують виправдувальні вироки чи незначні покарання. Це також обумовлено обранням особам альтернативних триманням під вартою запобіжних заходів, та як наслідок, можливість подальшого здійснення безпосереднього чи іншого впливу на свідків із застосуванням наданих повноважень.

¹Кримінальні правопорушення, передбачені ст. 368-370 КК України за 10 місяців 2016 року: перебувало в провадженні - 2060; до суду - 563; закрито - 583; притягнуто до відповідальності - 709 осіб.

²Корупційні правопорушення за окремими сферами: бюджетна система - 133; сфера освіти - 114; земельні відносини - 69; охорона здоров'я - 54; паливно-енергетичний комплекс - 39; транспорті - 22; охорона довкілля - 21; агропромисловий комплекс - 21; банківська система - 13; фінансово-кредитна система - 5.

Шляхом розв'язання цієї проблеми є законодавче врегулювання питання обрання підозрюваним в тяжких корупційних злочинах безальтернативного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Варто також спрощувати механізм проведення негласних слідчих (розшукових) дій, особливо це стосується тих випадків, коли такі слідчі дії необхідно здійснювати невідкладно.